

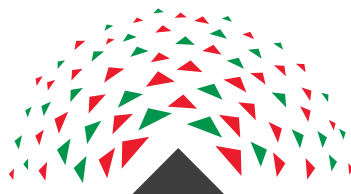
A lezárás felé? A szíriai polgárháború
megoldásának lehetséges körvonalai (2.)
A helyi szereplők céljai és érdekei

Towards the Endgame? The Possible Contours of the
Settlement of the Syrian Civil War (2)

The Aims and Interests of the Local Actors

Arany Anett, Szalai Máté és Wagner Péter

E-2017/17.

KKI-elemzések

A Külügyi és Külgazdasági Intézet időszaki kiadványa

Kiadó:

Külügyi és Külgazdasági Intézet

Szöveggondozás és tördelés:

Tevelyné Kulcsár Andrea

A kiadó elérhetősége:

H-1016 Budapest, Bérc utca 13-15.

Tel.: + 36 1 279-5700

Fax: + 36 1 279-5701

E-mail: info@ifat.hu

<http://kki.hu>

© Arany Anett, Szalai Máté, Wagner Péter, 2017

© Külügyi és Külgazdasági Intézet, 2017

ISSN 2416-0148

Összefoglalás: A szíriai polgárháború dinamikája 2016 vége óta alapvető átalakuláson megy keresztül. Bár a háromszintű – helyi, regionális és globális – szereplőkkel és érdekellentétekkel zajló konfliktus rövid távon továbbra sem tűnik megoldhatónak, a megindult változások révén már körvonalazódni látszanak a rendezés feltételei, keretei és következményei. A Külügyi és Külgazdasági Intézet munkatársai *A lezárás felé? A szíriai polgárháború megoldásának körvonalai* címmel áprilisban többrészes elemzéssorozatot indítottak, amelynek célja a polgárháború átalakulásának, illetve a megoldás lehetséges formáinak a bemutatása. A második elemzés a konfliktus helyi szereplőinek – az Aszad-kormánynak, az ellenzéknek és az észak-szíriai kurdoknak – a céljait és érdekeit tekinti át.

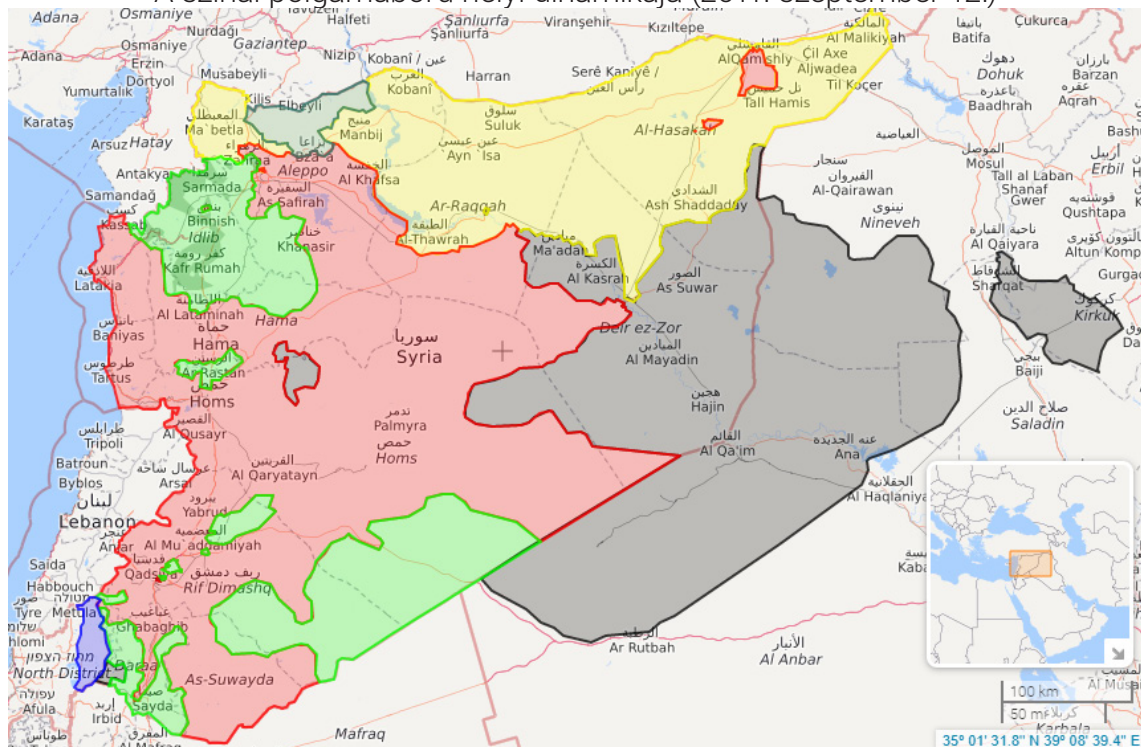
Abstract: *Since the end of the year 2016, the dynamics of the Syrian civil war has been going through profound transformation. While the conflict fought on three levels – local, regional and global – by different actors continues to look unsolvable on the short term, the changes already taking place enable us to outline the most likely conditions, frameworks and consequences of the settlement. The Institute for Foreign Affairs and Trade launched a new series of analysis in April entitled "Towards the Endgame? The Possible Contours of the Settlement of the Syrian Civil War" in order to present the developments and the possible solutions of the conflict. In the second part, the aims and interests of the local actors of the conflict – namely the Assad regime, the opposition and the Kurdish forces – will be described.*

VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

1. A polgárháború harctéri dinamikája eldőlni látszik. Az Aszad-kormány nagy valószínűséggel győztesen kerül ki a konfliktusból, amelynek lezárásához azonban kurd és szunnita arab szövetségesekre is szüksége van. Két kritikus kérdés maradna ez esetben tisztázatlan: a kormányzat által nem uralt területek teljes visszahódítása és stabilizálása, valamint a „békekötés” utáni konszolidáció és társadalmi kiegyezés végrehajtása. Ezek hiányában a szíriai polgárháború formálisan lezáródhat ugyan, de az országon belüli instabilitás fennmarad.
2. A szíriai ellenzék körül elfogyott a levegő. A felkelő csoportok katonai győzelemre nem számíthatnak. A legnagyobb egybefüggő területüket, Idlib tartományt az al-Káida sokadik transzformációja dominálja.
3. A kormányerők az orosz beavatkozás óta, az elmúlt két év során a legerősebb oldallá váltak a konfliktusban ugyan, önmagukban azonban képtelenek visszahódítani az ország teljes területét. A polgárháború lezárásához továbbra is külső partnerekre (Oroszország, Irán, Hezbollah) van szüksége az Aszad-kormánynak.
4. A szíriai kurdok az Iszlám Állam elleni harcukkal (és az abból fakadó amerikai támogatással) és intézményi kapacitásaik erősítésével hatékonyan működő autonómiát építettek ki az ország északi részén. Kérdéses azonban, hogy ezek a jelenlegi pozitívumai elégségesek lesznek-e később az autonómia fenntartásához és a nagyhatalmi támogatás biztosításához.

1. ábra

A szíriai polgárháború helyi dinamikája (2017. szeptember 12.)

Jelmagyarázat: Piros: Aszad-rezsim, világoszöld: az ellenzék, sötétzöld: a Törökország által támogatott csoportok, fekete: az Iszlám Állam, sárga: a kurd szervezetek, kék: a regionális államok által felügyelt területek.

BEVEZETŐ

A szíriai polgárháború helyi szintű dinamikája (lásd az 1. ábrát) 2017-re átalakult. Aleppó visszafoglalásával a kormányerők és szövetségeseik komoly győzelmet értek el, kérdéses azonban, hogy képesek-e az egész országot visszafoglalni, illetve a külföldi támogatók nélkül talpon maradni. Eközben a mérsékelt ellenzék visszaszorult, a radikális szervezetek befolyása pedig megnőtt, különösen Idlib tartományban. A kurd csoportoknak amerikai támogatással sikerült hatalmas területeket birtokba venniük, Rakka bevételére pedig már csak idő kérdése.

A három csoport egymással folytatott vetélkedése határozza meg a szíriai polgárháború helyi szintjének az alakulását. Az Iszlám Állam visszaszorításáért folytatott verseny keretei között (és a közvetlen csatározások során) jönnek létre azok a hatalmi viszonyok, amelyek meghatározzák majd a konfliktus lezárásának a körvonalait. A jelen elemzés célja ennek a folyamatnak a bemutatása.

A KORMÁNYERŐK ÉS SZÖVETSÉGESEIK

Bár a szakirodalom általában Kelet-Aleppó visszafoglalásához köti a polgárháború fordulópontját, valójában az inkább csak az a „pillanat” volt, amikor mindenki számára világossá válhatott a szíriai–oros–iráni „gőzhenger” ereje. Ez a hármass koalíció (kiegészülve a Hezbollah és más milíciák erőivel) a 2015. szeptember eleji orosz beavatkozás óta folyamatos offenzívában volt és van. Az Aszad-rezsim a megelőző években csak a saját fennmaradása szempontjából kulcsfontosságú területek megtartására koncentrált, felismerve, hogy a dezertálások és a harctéri veszteségek miatt egyébként is meggyengült erőinek a feladása teljes vereséghez vezethet. Ezzel a szíriai vezetés nem először bizonyította a túlélő- és életképességét.

Ilyen kulcsterületnek számított az Aszad család tömegbázisát adó, alaviták lakta Tartusz és Latakia tartomány a tengerparton, a városok közül pedig természetesen a főváros, Damaszkusz, valamint az ország fő gazdasági és kereskedelmi potenciáljának jelentős részét adó Hama, Homsz és Aleppo. 2015 tavaszára a rezsim és a szíriai hadsereg [súlyos veszteségeket szenvedett](#): Idlib tartomány teljesen elveszett, az addig nagyrészt békés Latakia tartományba behatoltak a felkelők, s az Iszlám Állam Palmürából is kiűzte a kormányerőket. Mindenkit meglepett, amikor az örökké magabiztos államfő, Bassár el-Aszad egy 2015. júniusi beszédében maga is elismerte, hogy nincs elég katona, [kevés az emberi erőforrás](#).

Damaszkusz választás elé került; a túlélése érdekében szüksége volt a külső támogatást nyújtó orosz és iráni segítség növelésére. Ez az orosz légiereő látványos megjelenésében manifesztálódott, illetve – kevésbé látványosan – az iráni szerepvállalás is jelentősen bővült és átalakult. (Erről részletesen a regionális hatalmak szerepével foglalkozó elemzésünkben írunk.)

Az új, közös haditerv prioritása szerint előbb az évek óta körbezárt Nyugat-Aleppót kellett felszabadítani, majd a város másik felét elfoglalni – mindez bő egy évet vett igénybe. Az Aleppó környéki műveletekkel párhuzamosan, 2016 elejére Latakia tartomány északi részéről is kiszorították az iszlamista csoportokat. E támadás közben lőtte le a török légiereő gépe az egyik orosz vadászbombázót. Aleppó egyesítése után [számos találgatás](#) látott napvilágot arról, hogy Damaszkusz az ellenzéki területek közül legközelebb melyik ellen fordul. A 2017-es állapotok azt mutatják, hogy a fő erőfelfejtés ekkortól az Iszlám Állam állásai ellen irányult, elsősorban Kelet-Szíriában, kisebb mértékben a libanoni–szíriai határ vidékén, a Kalamún-hegységben. Onnan egy megegyezés értelmében éppen e cikk írása idején szállítják el a szélsőségeseket (és családjukat) [az ország túlsó felén, az iraki határnál](#) fekvő al-Bú Kamál városába. [Egy kisebb hadművelet volt a Damaszkusz melletti Barada-völgy megtisztítása](#) is, ahonnan a főváros vízkészleteinek a jelentős része származik.

2. ábra

Szíria tartományai

Az ország többi, ma még az ellenzék kezén levő perifériájának a jövőjét az Oroszország kezdeményezésére elindult asztanai folyamat határozza meg, amelynek deeszkalációs zónái gyakorlatilag lefedik ezeket a területeket. (Erről bővebben lásd a következő fejezetet.) Ily módon a szíriai hadsereg és az azt támogató koalíció jelentős erőforrásai szabadultak fel a kelet-szíriai területek visszafoglalásához. Így a 2017-es nyári harcok eredményeként a kormányerőknek és az iráni irányítású milíciáknak Kelet-Szíria jelentős részét sikerült átvenniük az Iszlám Államtól. Míg a kurd vezetésű Szíriai Demokratikus Erők (*Hêzên Sûriya Demokratîk*, közkeletű rövidítése: SDF) Rakka ostromával gyakorlatilag befejezték a terjeszkedésüket (lásd később), addig a kormánycsapatok elsősorban Dajr az-Zúr [elérésére és felszabadítására fókuszálnak](#). A város egyik része és a repülőtéré mindvégig az Aszad-rezsim kezén maradt, ám az Iszlám Állam bekerítette és elvágta a külvilágtól azokat. A dzsihadisták blokádját 2017. szeptember első hetében [sikerült áttörni](#).

A hadsereg előrenyomulásának másik célja al-Káim elérése volt (lásd a fenti térképet), amely a délkelet-szíriai területek legfontosabb gócpontja. A város elfoglalása fogja megnyitni az utat az iraki határnál fekvő al-Bú Kamálhoz is. (Bár elképzelhető, hogy addigra az iraki síita milíciák felszabadítják a várost.)

Rakka tartomány déli felének a felszabadítása jelentős eredmény lenne Damaszkusz számára, tekintettel a régió ipari és mezőgazdasági potenciájára. Dajr az-Zúr és al-Káim között található az ország legnagyobb kőolajmezője, amelynek visszaszerzése számottevően enyhíteni fogja például Szíriának az iráni támogatástól való függőségét. Ráadásul az Iszlám Állam visszaszorításával az Aszad-kormány a nemzetközi elfogadottságát is igyekszik erősíteni: a polgárháborút a terrorizmus elleni harcként akarja értelmezni. Az [orosz](#) és a [szíriai állami média](#) e célra a dajr az-zúri sikereket is [fel tudta használni](#), túlhangsúlyozva a városnak az Iszlám Állam elleni harcban játszott jelentőségét.

Az Aszad-rezsimet a Kelet-Aleppó visszafoglalása óta elért katonai sikerek is megerősítették abban a hitében, hogy a polgárháborúban teljes győzelmet arathat az általa következetesen terroristának nevezett ellenfelei fölött. Az elmúlt évek során Damaszkusz a legkisebb jelét sem adta annak, hogy hajlandó lenne bármiféle kompromisszumra: elutasított minden olyan rendezési tervet, amely Aszad elnök hatalmát bármilyen módon is megkérdőjelezte volna. Ugyanakkor mindvégig rendkívüli pragmatizmussal viszonyult a helyi szintű tárgyalásokhoz, tűzszünetek megkötéséhez, lett légyen szó mérsékelt, iszlamista vagy dzsihadista csoportokról. Véleményünk szerint mindez azt mutatja, hogy a rezsim a felkelők feletti totális győzelemre fog törekedni a továbbiakban is, és kompromisszumot, tűzszünetet, különbékét csak azokban az esetekben fogad majd el, amelyek a hatalmát nem veszélyeztetik. E célja megvalósításában csak az orosz és az iráni partnerei korlátozhatják, amennyiben megpróbálják (bár kérdéses, hogy érdekükben fog-e állni) moderálni a katonailag és gazdaságilag meggyengült (és ezért feléjük kiszolgáltatott) országot.

Damaszkusznak a kurdokhoz fűződő viszonya más kérdés: az elmúlt évek tapasztalatai alapján nem tekinthetők Szíria szövetségesének, de ellenségének sem. Véleményünk szerint a „kurdkérdést” – azaz az eddig megszerzett kurd autonómia eredményeinek a sorsát – csak azt követően fogja napirendre tűzni a szíriai vezetés, ha már az ország összes többi részét az ellenőrzése alá vonta. Bár ez még igen távolinak tűnik, csak ez esetben lehet valószínűsíteni azt, hogy Szíria külső támogatói valamilyen módon megpróbálhatják a saját érdekeiknek megfelelően befolyásolni Damaszkuszt, amennyiben az Aszad-rezsim nem akarja elfogadni a kivívott kurd autonómiát, és a 2011 előtti teljes kontroll helyreállítását kívánja elérni.

AZ ASZAD-ELLENES ERŐK ESÉLYEI: ELLENZÉKI ENKLÁVÉK ÉS AZ „ALEPPÓI PROBLÉMA”

Az aleppói csata elvesztése nemcsak a kormány és az ellenzék közötti erőviszonyokat rendezte át, de az ellenzéken belülieket is. Miközben a déli fronton az Aszad-ellenes milíciákat a kormányerők enklávékba szorították vissza, az északi területeken áprilusra [két koalíció maradt domináns pozícióban](#): a radikális iszlamista Ahrár as-Sám (AS) és az al-Káidához köthető csoportok által vezetett Haj'at Tahrír as-Sám (HTS). Mára mindkét fronton tovább gyengült az ellenzék, különösen annak mérsékelt része, így a polgárháború eredeti dinamikája – az ellenzék és a kormány közötti vetélkedés – egyre inkább lanyhulni tűnik, és az erő mindjobban az utóbbi oldalára tevődik át.

2017 közepére az Idlibtől délre található ellenzéki csoportok öt-hat nagyobb enklávékba szorultak vissza, (északról délre haladva) az alábbiak szerint:

- a Homsz és Hama között fekvő területekre (amelyek magukba foglalják Talbisza, al-Rasztan, Tall Dahab településeket);
- az ország közepén található Dumajr és Dzsajrud városába;
- a Damaszkusz közelében, attól keletre elhelyezkedő Kelet-Gútába, illetve a főváros egyik külvárosába, a Szajjida Zajnab negyedbe;
- a jordániai és iraki határon lévő sivatagos területre; valamint
- a dél-szíriai Dara'a, Kunejtra és Szúvajda tartomány egyes részeire.

Aleppó után a szíriai ellenzék elveszítette a kezdeményezőkézségét, így az Aszad-ellenes erők által uralt enklávék egyre kiszolgáltatottabbá váltak a Damaszkusz–Moszkva-tengelynek. A szíriai–orosz–iráni szövetség – mivel a Trump-adminisztráció az áprilisi légicsapásokat követően sem tekintette prioritásnak az Aszad-elleni fellépést – [a deeszkalációs zónák tervét](#) kezdeményezte, s ahhoz meg tudták szerezni Törökország és az Egyesült Államok támogatását is. A terv értelmében a nemzetközi szereplők elsődleges célja a harcok beszüntetése, ennek érdekében ún. deeszkalációs zónákat hoznak létre a legfontosabb ellenzéki enklávék területén, és lehetővé teszik, hogy a segítségnyújtók segíteni tudják a civil lakosságot.

Az első deeszkalációs tervet az asztanai folyamat ötödik találkozásánál, május elején [jelentette be](#) Oroszország, Törökország és Irán, amely szerint eredetileg négy ellenőrzött területet hoztak volna létre: Idlibben (hozzákapcsolva Latakia tartomány északkeleti, Aleppó nyugati és Hama északi területeit), Homszban, Kelet-Gútában, valamint Dél-Szíriában (Dera'a és Kunejtra tartományokban). Bár a megállapodást [\(hivatalosan: memorandumot\)](#) az ENSZ is támogatta, a szíriai ellenzék azonban Irán részvétele miatt [elutasította](#) azt. Végül a három ország a saját maguknak kitűzött határidő után [sem tudott megállapodni a részletekről](#), így a terv az eredeti formájában nem tudott életbe lépni.

Az első, működőképesnek bizonyult deeszkalációs tervet Oroszország és az Egyesült Államok vezetői [jelentették be](#) a hamburgi G20-találkozón. Az azt megelőző [jordániai titkos tárgyalásokon Izrael bevonásával](#) született megállapodás értelmében a délnyugat-szíriai Dera'a és Kunejtra tartományban, az orosz szárazföldi erők felügyelete mellett [hoztak létre](#) demarkációs zónát, valamint biztosították a humanitárius szervezetek számára a civil lakosság megsegítését.

Később orosz kezdeményezésre és Egyiptom közvetítésével hasonló jellegű megállapodások születtek a helyi szereplőkkel [Kelet-Gúta](#) és [Homsz](#) területén, így [augusztus elejére](#) az eredetileg májusban meghirdetett négy deeszkalációs zónából három létre tudott jönni (a kivétel Idlib volt).

A humanitárius színben feltüntetett deeszkalációs stratégia gyakorlatilag a *status quo* befagyasztásának deklarált szándékát jelentette. A harcok beszüntetése kétségkívül segít a civilek helyzetén, azonban az Aszad-kormány szövetségesének tekinthető orosz fegyveres erők által ellenőrzött tűzszüneti megállapodások egyelőre az ellenzék helyzetét konzerválják. Természetesen nem valószínű, hogy a meggyengült milíciák komoly győzelmeket tudnának aratni a kormányerők felett, ám a tény, hogy Oroszországnak sikerült nemzetközi támogatást szereznie a deeszkalációs tervhez, azt mutatja, hogy a bevont regionális és globális nagyhatalmak elfogadják a realitásokat és a Damaszkusz–Moszkva-tengely fölényét.

A szíriai ellenzék nem tudott átfogó választ adni a szíriai–orosz stratégiára. Láthatólag a felkelő csoportok legfőbb célja az volt, hogy Iránt a lehető legnagyobb mértékben kiszorítsák a deeszkalációs zónák ellenőrzési mechanizmusából. Az orosz pragmatizmust jelzi, hogy a tárgyalásokba bevont Jordánia, Egyiptom, Izrael és az Egyesült Államok révén sikerült megkerülni Teherán részvételét, ám ez nem (kizárólag) az ellenzéki tiltakozásnak, hanem [Izrael fellépésének köszönhető](#), amely ellenezte az iráni milíciák túlzott szerepét, elsősorban Dél-Szíriában.

Ilyen körülmények között az ellenzék polgárháborús céljai a túlélésre redukálódtak, a feszültség pedig gyakran az egymással való összecsapásokba torkollott. Tovább szűkítette az Aszad-ellenes erők mozgásterét a Trump-adminisztrációnak [az ellenzék támogatását célzó hírszerzési program beszüntetéséről](#) szóló júliusi bejelentése, amely az Egyesült Államok elköteleződésének a további csökkenését jelezte. A nemzeti megbékélés érdekében az Aszad-kormánynak a polgárháború lezárásához mindenképp be kell vonnia bizonyos ellenzéki csoportokat, ám azok a folyamat politikai legitimitásának a biztosítását (és egyes, stratégiai szempontból nem kiemelkedő fontosságú terület ellenőrzését) leszámítva nem rendelkeznek semmilyen számottevő erőforrással. Bár szeptember elején az egyes milíciák egy közös [haderő létrehozását jelentették be](#) – amelyhez az al-Káidához köthető HTS-en kívül minden más aktor csatlakozását várják –, a lépés inkább csak szimbolikus jellegű, melynek célja a tárgyalóasztaloknál erősíteni az Aszad-ellenes erők mozgásterét.

Ráadásul az Idlibben, az ellenzék által uralt legnagyobb egybefüggő területen történő események azt mutatják, hogy az Aszad-ellenes milíciák már inkább problémát, mint partnert jelentenek a nemzetközi közösség számára. Az aleppói csatát

követő átrendeződéseknél még úgy tűnt, hogy az AS és a HTS között hatalmi egyensúly áll fenn, de [az idő múlásával](#) a mérleg nyelve egyre inkább az utóbbi irányába dőlt ki. A két szervezet stratégiája [között alapvető ellentét feszült](#), hiszen mindketten kiépítették a helyi kormányzáshoz szükséges intézmények saját hálózatát, amelyek kölcsönösen tagadták egymás fennhatóságát.

A két szervezet konfliktusa a nyáron élesedett ki. Július közepén több településen is [harcok robbantak ki](#) a helyi csoportok között, amelyek aztán kiterjedtek a Szíria és Törökország közötti, északnyugati határszakaszra is. A fordulatot [a két félnek a július 21-én kötött megállapodása jelentette](#), amelynek értelmében hivatalosan véget érték a harcok, fogolycserét kellett végrehajtani, és a háború sújtotta területeken a helyi civil adminisztráció kiépítése következett. A gyakorlatban azonban az egyezmény az Ahrár as-Sám kapitulációjával ért fel: a szervezet fegyveresei néhány nappal később [kivonultak Idlibből](#) (az azonos nevű tartomány központjából), valamint a határon fekvő Bab al-Havából is, így mindkettő a HTS irányítása alá került. [Ezt követően](#) a dzsihadista csoportok Aleppó tartomány egyes részein is teret nyertek.

Idlib tartomány területén [ma körülbelül](#) kétmillió ember él, s az 50 százalékuk belső menekültnek tekinthető. A humanitárius szervezetek mozgástere a Haj'at Tahrír as-Sám hatalomátvételével lecsökkent, ugyanakkor a dzsihadista szervezet stratégiájában – az Iszlám Államhoz némileg hasonlóan – fontos szerepet tölt be a helyi lakosság támogatásának a megszerzése – legalábbis elméleti szinten. Ez [egyelőre korlátozottan sikerült](#): a lakosság életkörülményei nem javultak a tartományban, a HTS ideológiai támogatói közül pedig sokan bírálták az Ahrár as-Sámmal szembeni agresszív fellépést.

Ettől függetlenül, az idlibi helyzet komoly kihívást jelent nemcsak Szíria, de a nemzetközi közösség számára is. A Haj'at Tahrír as-Sám hivatalosan már szakított az al-Káidával, a gyakorlatban azonban ma is a hálózat részének tekinthető, és az egyik legnagyobb egybefüggő, állami ellenőrzés alatt nem álló, dzsihadista központot hozta létre, a túlélése vagy a megerősödése esetén pedig az Iszlám Államhoz hasonló kihívást jelenthet Európa és a Közel-Kelet államai számára is.

Az idlibi ellenzéki szereplőket ennek következtében nagy valószínűséggel nem fogják bevonni a rendezés folyamatába. Az al-Káida helyi kötődésű szervezetének nincs számottevő külföldi támogatása, az egyre gyengébb Ahrár as-Sám mögött pedig csak Törökország áll. Másrészt az al-Káidához köthető szervezetekkel való kiegyezés után semmiképp sem fogadná vissza a nemzetközi közösség Aszadot. Harmadrészt, az idlibi ellenzék kezében lévő területen nincsenek olyan stratégiai erőforrások, amelyekkel az zsarolni tudná a damaszkuszi kormányt vagy más szereplőket. Az ő túlélésükben egyedül az Aszad-ellenes regionális szereplők érdekeltek, de mivel e csoportok országos sikerek eléréséhez túlságosan gyengék, az általuk nyújtandó támogatásban a jelenlegi helyzet fenntartásán túl nincs igazi perspektíva.

A szíriai rendezésnek tehát nem előfeltétele az észak-szíriai szereplők bevonása, sokkal inkább az „idlibi probléma” megoldása. Az Aszad-kormánytól komoly erőforrásokat vonna el a tartomány felszabadítása, amelyeket jelen pillanatban az Iszlám

Állam elleni harcra és a dél-szíriai enklávék biztosítására fordítanak. Törökország ideális helyzetben lenne a beavatkozáshoz, Ankara számára azonban a HTS nem jelent közvetlen kihívást. Ebből kifolyólag elképzelhető, hogy a globális nagyhatalmaknak kell beavatkozniuk a kérdés megoldása végett: az al-Káida az Egyesült Államok vezette koalíció és Oroszország szemében is ellenségként jelenik meg, bár jelenleg egyiküknek sem Idlib jelenti a prioritást.

A SZÍRIAI KURDOK

A szíriai kurdoknak a polgárháborúban betöltött szerepét a konfliktus kezdete óta a legfontosabb stratégiai céljuk, a kurd önrendelkezés megszerzése és megtartása határozza meg. Ez alapján a törekvéseiket 2017-ben két célban azonosíthatjuk. Egyrészt a 2012-től folyamatosan fejlődő kurd kvázi autonómia (az Észak-szíriai Föderáció) intézményesítésére és konszolidációjára való törekvésben, másrészt pedig az Iszlám Állam (IA) elleni harcban (elsősorban az Egyesült Államok első számú helyi partnereként) játszott főszerep megtartásában. Ez utóbbi legfontosabb manifesztációja a rakkai hadjárat megindítása volt, 2016 októberében, amelynek részeként az SDF erői fokozatosan tisztították meg a környező településeket, és szereztek meg olyan nagy jelentőséggel bíró stratégiai pontokat, mint Tabka. Jelenleg pedig, június óta, közvetlenül Rakka városát ostromolják. Mindkét stratégiai céljukban ott szerepel a háború utáni rendezésben való részvételi súlyuk erősítése.

2017 júliusában az Észak-szíriai Föderáció alkotmányozó gyűlése a korábban létrehozott [kantonrendszer átalakítása mellett döntött](#), illetve felvázolta a kantonok és a régiók működtetését biztosító föderációs, regionális és helyi szintű irányítótestületek megválasztásának a menetrendjét. Az új struktúra alapegységeit a régiók képzik. Egyrészt a Dzsazíra Föderális Régió, amely Haszaka és Kámisli kantont foglalja magába, és teljes mértékben a kurd Demokratikus Egyesülés Pártja (*Partiya Yekîtiya Demokrat*, PYD) által dominált Szíriai Demokratikus Erők ellenőrzése alatt áll. Másrészt az Eufráteszi Föderális Régió, amelyhez Kobane és Tal Abjad kanton tartozik. Harmadrészt pedig az Áfrini Föderális Régió, amely Áfrin és Seba kantonra oszlik. [E régió részét képezhetné Rakka is a felszabadítása után](#), de ide tartoznak olyan, az Eufrátesz nyugati partján található, jelenleg túlnyomórészt a török erők és az ellenzék „Eufráteszi pajzs” nevű hadművelete által kontrollált városok, mint Azaz vagy Dzsarablusz. (Érdekes módon, Manbidzs város, amely az Eufrátesz nyugati oldalán található, és az SDF kezén van, jelenleg nem része az Észak-szíriai Föderációnak.) Az alkotmányozó gyűlés júliusi döntése értelmében a választásokat 2017 szeptemberében (kommunális szint), novemberében (helyi és kantoni szint), valamint 2018 januárjában (föderális szint) rendezik meg.

A kvázi autonómia intézményesült működtetésének irányába tett újabb lépések egyértelműen jelzik, hogy a kurdok a háború lezárására készülve az Észak-szíriai

Föderáció jelentőségét igyekeznek növelni, és azt is valószínűsítik, hogy elutasítóan fognak reagálni minden olyan rendezési tervre, amely vagy egyáltalán nem, vagy csak az övékétől eltérő logika mentén biztosítaná a különböző szereplők és csoportok közötti hatalommegosztást a háború utáni Szíriában.

A széttöredezettségében egyre inkább marginalizálódó ellenzék és a kurdok viszonyát jelentősen megterheli Törökország jelenléte, de a szíriai rezsim és a PYD kapcsolatai is. Annak ellenére, hogy a háború kezdetétől viszonylagos semlegesség, illetve együttműködés jellemezte a felek egymáshoz fűződő viszonyát, az egyre inkább elmérgesedni látszik, egyrészt a kurd autonómia jövője, másrészt az Iszlám Állam visszaszorulásával felszabaduló területek ellenőrzése kapcsán. Az aleppói sikerei után ismét magabiztossá váló Aszad-rezsim minden korábbinál keményebb hangot ütött meg a kurdokkal szemben, amikor Fejszal al-Makdád külügyminiszter augusztusban „viccnek” nevezte a senki által el nem ismert kurd autonómia területén tartandó választásokat. Továbbá kijelentette, hogy Szíria nem fogja megengedni, hogy a területének egy részét elszakítsák, akik pedig erre törekuszenek, „[tudják, hogy milyen árat fognak fizetni](#)”. A feszültségek nem teljesen új keletűek: júniusban [az Egyesült Államok lőtt le egy, a szíriai hadsereghez tartozó repülőgépet](#), amely Rakkától nyugatra bombázta az SDF erőit.

A jelenlegi felállásban ezért nagyon kicsi az esélye annak, hogy a konfliktus közvetlen résztvevőinek bármelyike hajlandó lenne az Észak-szíriai Föderáció fennmaradását támogatni – ez pedig felértékeli a nemzetközi szereplőkkel, elsősorban az Egyesült Államokkal való együttműködést és az autonómia egyéb lehetséges garanciáit a kurdok számára.

Az Iszlám Állam elleni harcban az SDF élén betöltött vezető szerepük is ezt szolgálja, hiszen az új amerikai adminisztráció támogatásának megtartása vagy elvesztése eldöntheti az Észak-szíriai Föderáció sorsát. Egyelőre úgy tűnik, ez a támogatás továbbra is adott a kurdok számára. Ennek a jele az is, hogy április óta az USA már nemcsak az SDF ernyőszervezeten keresztül, hanem [közvetlenül is küld fegyvereket](#) a Népvédelmi Erők (*Yekîneyên Parastina Gel*, YPG) harcosainak a hivatalosan 2017 júniusában megindult rakkai hadjáratához. Egyértelmű ugyanakkor az is, hogy mindez taktikai célokat szolgál az Egyesült Államok szíriai stratégiájában, miközben jelentős feszültségeket szül a más aktorokkal, elsősorban Törökországgal fennálló viszonyban.

Ma az USA a NATO-beli szövetségese határozott és sokszoros figyelmeztetése ellenére is partnereként kezeli a szíriai kurd erőket, és arra igyekszik rábírni Törökországot, hogy tartózkodjon a kurdokkal szembeni szárazföldi beavatkozástól – mivel az potenciálisan a kurd erők Rakkától való azonnali visszavonását eredményezné. Az azonban kérdéses, hogy az Iszlám Állam jelentette fenyegetés megszűnésével a polgárháború lezárásához mennyiben kíván hozzájárulni az amerikai adminisztráció, és az is, hogy a kurdok számíthatnak-e – és ha igen, milyen mértékű és jellegű – támogatásra.

A kurdokkal való együttműködés amerikai oldalról meglévő korlátai is jól láthatók: az SDF-nek, illetve a PYD-nek nyújtott támogatás kimerül az amerikai tanácsadók-kiképzők jelenlétében, az utánpótlás (túlnyomórészt a lőszer) biztosításában és a légitámaszokban; nem terjed ki viszont például olyan eszközök átadására, amelyek a háború kimenetelét érdemben befolyásolhatnák. Továbbá [az Egyesült Államoknak Törökország vétője miatt nem sikerült bevonnia](#) a szíriai kurdokat a genfi tárgyalásokba sem, akárcsak Oroszországnak az asztanai folyamatba.

Mindeközben a regionális szereplők is egyre inkább közös platformra kerülnek a kurdokkal szemben: a szeptemberi iraki kurdisztáni függetlenségi referendum és a szíriai kurd autonómia jelentette együttes kihívás láthatóan [közelebb hozta Törökországnak és Iránnak a szíriai polgárháborúval kapcsolatos elképzeléseit](#). Ez jelentősen befolyásolhatja az iráni–oros–török tengely harmadik tagjának, Oroszországnak a kurdokkal kapcsolatos, az elmúlt időszakban jellemzően semlegesnek tekinthető politikáját. Pedig annak részeként [januárban még a kurd autonómia biztosításának a gondolata is felmerült](#). Az azonban bizonyos, hogy a kurdok nem lebecsülendő helyi erővel rendelkeznek, így kérdéses, hogy melyik belső vagy külső szereplő tudná komoly presztízsveszteség nélkül fizikailag visszaszorítani az Észak-szíriai Föderációt.

ÖSSZEZGÉS:

A SZÍRIAI POLGÁRHÁBORÚ HELYI SZINTJÉNEK DINAMIKÁJA

A három helyi szereplőcsoport (a szíriai rezsim, az ellenzék és a kurdok) érdekeinek, céljainak és helyzetének bemutatásával a következő megállapításokra juthatunk a szíriai rendezés esélyeivel és kereteivel kapcsolatban. Egyrészt a polgárháború kezdeti dinamikája, a kormány és az ellenzéki csoportok közötti ellentétek másodlagossá váltak, az Aszad-ellenes erők elvesztették korábbi előnyüket, a kezdeményezést. Jelenleg ezért úgy tűnik, a felkelőcsoportok jelentős részének nem lesz beleszólása a rendezési folyamatba. Másrészt az Aszad-kormány a támogatói segítségével a legerősebb szereplőjévé vált a polgárháborúnak ugyan, mégis gyenge ahhoz, hogy egyedül is irányítása alá tudná vonni az országot. Így a regionális és globális szövetségesei mellett szüksége lesz a lokális szereplőkkel való kiegyezésre is, hogy a hatalmát középtávon képes legyen fenntartani. Harmadrészt pedig, ez a kiegyezési folyamat nagyban felértékeli az észak-szíriai kurdok helyzetét, mint olyan partnereket, akikkel Aszad hallgatólagosan együttműködve, a megfelelő nagyhatalmi támogatás vagy passzív elfogadás mellett stabilizálhatja az országot.

Egy effajta összefogás azonban számos olyan kihívást vet fel, amely megkérdőjelezi a megvalósíthatóságát. A két fél közötti történelmi sérelmek például megnehezítik a kormány és a kurd szervezetek közti bizalom kiépítését. A kiegyezés nagy vesztese pedig Törökország (kisebb mértékben Irán) lenne, azaz egy olyan

szereplő, amely könnyen meg tudná akadályozni a rendezés sikerességét. Ráadásul az alavita rezsim és a kurdok együttműködése a szunnita arabok háttérbe szorulását jelentené, ami a megszólításukra törekvő radikális szervezetek (mint az Iszlám Állam vagy az al-Káidához köthető Haj'at Tahrír as-Sám) társadalmi bázisát erősítené.

Mindenesetre – elméletben – az Iszlám Állam legyőzését követően az Aszad és a kurdok közötti (néhány, politikai tőkével rendelkező szunnita arab politikai vezető bevonásával történő) kiegyezés helyi szinten megteremtheti a szíriai polgárháború lezárásához szükséges egyensúlyt. Egy ilyen együttműködésnek (a résztvevők közötti alkudozáson túl) két stratégiai dilemmával kell szembesülnie. Egyrészt rövid idő alatt nem teremthető meg az ország teljes területe fölött a kormányzati kontroll, ami folyamatos instabilitást és a terrorista szervezetek okozta fenyegetés fennmaradását jelenti. Másrészt a háború megnyerését követően a békét is meg kell „nyerni”, amihez legalábbis egy minimális szintű társadalmi kiegyezés és a költséges újjáépítés pénzügyi fedezetének a megteremtése szükséges. E két feltétel teljesülése azonban a mai viszonyok és a szereplők jelenlegi stratégiái alapján éveig, akár évtizedekig lehetetlennek tűnik.